

REDACTIONEEL GEDEELTE

DE MAATSCHAPPIJ-VERGADERING

Zelden zal de Maatschappij een buitengewone bijeenkomst hebben gehouden, die zoozeer in belangrijkheid het karakter der jaarvergaderingen benaderde, als die van 20 Maart. En dat de leden ook die meening toegedaan waren, vindt zijn bevestiging in de talrijke opkomst: niet minder dan 80 collega's gaven door hun aanwezigheid blijk, dat de verschillende punten der agenda zoodanig hun belangstelling bezaten, dat zij zich een reis naar de Bisschopstad gaarne hadden getroost.

De volgorde der convocationeele werkzaamheden scheen niet op eenig „bindend besluit” van bestuurszijde te berusten; tenminste na het openingswoord van den voorzitter, die daarin het verscheiden van de verdienstelijke leden *Reyntjes* en *Leopold Frank* herdacht, werd aangevangen met punt 5: het doen van mededeelingen, inzake de uitvoering van de wet van 29 Juni 1925, regelende het verleenen van de bevoegdheid tot het uitoefenen der volledige tandprothese aan tandtechnici van vóór 1913.

Het was *van Hasselt*, die als lid van de ten vorigen jare te Middelburg diligent verklaarde commissie-van-actie, voor een aandachtig gehoor rekening en verantwoording aflegde van de voortreffelijke wijze, waarop zij zich van haar moeilijke taak tot dusver had gekweten. Dat ging niet zoo maar, om, gegeven den ambtelijken weerstand, het juiste aangrijpingspunt te vinden voor een optreden, waarmee het gevaar van een dreigende lawine van tandprothetische gelukzoekers tijdig kon worden afgewend. Of het gelukken zal den stroom van aanvragen door haar invloed in de smalste bedding te leiden

en de departementale sluisen zooveel mogelijk gesloten te houden?

De eerste beslissingen der autoriteiten beloofden niet veel goeds. Want de reeds in den aanvang bekend geworden beschikkingen ten gunste van ingekomen aanvragen in het noorden des lands, deden zonneklaar blijken (zoosals ook door de verbazingwekkende toelichting van *Hoeksema* geïllustreerd werd) dat de Inspecteur der Volksgezondheid in het desbetreffende ambtsgebied een onderzoek naar de deugdelijkheid der geproduceerde „aanspraken” niet tot zijn plicht rekende. Terecht deed deze hyper-coulante beslissing — en nog wel openbaar gemaakt in volmaakt onjuiste bewoordingen — de vraag opkomen of de wijze, waarop hier licenties werden uitgedeeld, niet geheel in strijd was met doel en letter van de wet. Bij de behandeling in de Volksvertegenwoordiging was er telkens weer den nadruk op gelegd, dat het hier slechts een *kleine* groep personen betrof, hetgeen op de genomen besluiten niet zonder invloed is geweest. Kon men nu niet met recht gaan vreezen, dat de groote groep gegadigden aan de gewraakte bevoegd-verklaringen het zedelijk recht mocht ontleenen, naar eenzelfden maatstaf te worden gemeten, temeer daar men blijkbaar niet van zins was de eens gegeven vergunningen in te trekken?

Om kort te gaan, het is de commissie mogen gelukken bij de verschillende daarbij betrokken ambtelijke instanties gehoor te krijgen voor haar meening inzake een correcte uitvoering van de wet, zoo ook de toezegging dat zij in den vervolge om inlichtingen zou worden gevraagd. Aan deze belofte schijnt echter niet de hand te zijn gehouden. Voor zoover bekend, zijn thans een twintigtal bevoegd-verklaringen uitgereikt. Omtrent de aanvragen wordt door de inspecteurs van de volksgezondheid aan den hoofdinspecteur afwijzend of gunstig geadviseerd; in het eerste geval staat den aanvrager hooger beroep open bij den Minister van Arbeid, wat in de praktijk beduidt bij den Directeur-Generaal van de Volksgezondheid.

Met dat al was de commissie al heel weinig tevreden over

den gang van zaken en — gezien de mentaliteit der met de uitvoering belaste ambtenaren — geenszins gerust omtrent de grenzen, waarbinnen zich die uitvoering zou bewegen. Toen dan ook vanuit de vergadering (door Hoeksema) gevraagd werd of de Maatschappij verantwoord zou zijn, indien zij zich bij de situatie neerlegde, kon de commissie zich met een uitspraak, waarin de vergadering zich tot den nieuw-opgetreden minister zou wenden, zeer wel vereenigen. Nog stelde *van Andel* voor, de medewerking in te roepen van de Mij. tot bev. der Geneeskunde als een in deze onpartijdige organisatie van deskundigen op het gebied der volksgezondheid, hetgeen door het hoofdbestuur werd toegezegd. Nadat de juridische adviseur gewezen had op het onjuridisch karakter van de wet en als zijn overtuiging te kennen gegeven, dat de justitie nu in het vervolg wel bereid zal zijn om streng tegen de onbevoegden op te treden, en hij verder zijn medewerking toezegde bij de gerechtelijke oplossing van thans geschapen moeilijkheden, werd de volgende motie, geredigeerd en toegelicht door *Sanders Ezn.* met algemeene stemmen aangenomen:

„De Maatschappij t. b. d. Tandheelkunde op 20 Maart 1926 in algemeene vergadering bijeen, kennis genomen hebbende van het feit, dat de wet van 29 Juni 1925, betreffende de bevoegdheids-verleening aan tandtechnici, wordt uitgevoerd op een wijze, volkomen in strijd met letter en geest van die wet,

„zoodat personen bevoegd worden verklaard tot uitoefening der volledige tandprothese, aan wie de wetgever, ook blijkens de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling door de Staten-Generaal, nimmer heeft bedoeld of kan hebben bedoeld deze bevoegdheid te verleen,

„overtuigd, dat de gevaren voor de volksgezondheid, waarop bij de behandeling van deze wet werd gewezen, door deze onjuiste toepassing zeer belangrijk worden vergroot,

„verzoekt Z. Ex. den Minister van Arbeid, Nijverheid
„en Handel met aandrang, die maatregelen te nemen,
„welke er toe zullen leiden, dat de verdere uitvoering
„alsnog geschiedt geheel in overeenstemming met de
„bewoordingen en den geest der wet.”

Daarna werd overgegaan tot punt 1: de behandeling van het eindrapport der onderwijs-commissie, na kennisneming waarvan het ieder onzer wel aangenaam zal hebben getroffen, dat het der commissie na een vijf-jarige werkzaamheid is mogen gelukken om een onderwijs-programma te ontwerpen, dat de algeheele goedkeuring van al hare leden wegdraagt. Waar de deskundigen het ten slotte zoo zeer met elkander eens waren geworden, kon men van „outsiders” ter vergadering bezwaarlijk serieuze bedenkingen verwachten; eerder bewijzen van instemming met een rapport, dat juist aan de eensgezindheid zijn uiterlijke kracht ontleende. Nu, aan dit laatste heeft het dan ook geenszins ontbroken, zoowel van deze als van gene zijde der groene tafel. Wat de laatste betreft, voelde in de eerste plaats *van Hasselt*, als voorzitter der O.-en E.-commissie zich gedrongen naar „buiten” zijn ingenomenheid te toonen met het feit, dat het tot een ineensmelting der aanvankelijk sterk uiteenlopende meeningen is gekomen. Hij betuigde verder dank aan zijn medeleden voor de toegewijde medewerking en in het bijzonder aan *Sanders Ezn.*, die, zooals hij het uitdrukte, dag en nacht gewerkt heeft om het resultaat der samensprekingen in den juiststen vorm te gieten. Op zijn beurt verdiepte *Sanders* zich in retrospectieve beschouwingen inzake de geboorte van het geesteskind der O.-commissie. Diens gevoel van voldoening reikte verder dan de uiteindelijke harmonie. Vaak dreigde het diepgaande meningsverschil als een donkere wolk ook boven de samenwerking op ander terrein. De bereikte eensgezindheid zal ongetwijfeld bijdragen tot meerdere waardeering voor de werkwijze der Maatschappij, daar opnieuw was gebleken, dat, als allen het oog gericht houden op het goede voor de

tandheelkunde, de leden elkaar ten slotte toch weer weten te vinden.

Ook *Bakker* sloot zich bij de algemeene hulde aan en bracht nog in herinnering, dat er een moment geweest was, waarop de lectoren op grond van invloeden uit de faculteit, het candidaats-examen in de geneeskunde als de gewenschte oplossing van het onderwijs-vraagstuk voorstonden; de begeerde practica zouden daardoor automatisch voor de tandheelkundige studenten ontsloten worden. Een plotselinge zwenking van de faculteit maakte weldra duidelijk, dat in die richting geen heil te vinden zou zijn en daarmee was het pleit ten gunste van de conclusies van het rapport beslist. Hij kon dan ook verklaren, dat deze de volledige instemming hebben van de lectoren, belast met het tandheelkundig onderwijs en hoopte, dat het mocht gelukken om de autoriteiten te overtuigen, dat het daarin verdedigde standpunt ten volle verdiende om door hen te worden aanvaard.

Was men dus eensgezind in waardeering voor het bereikte en gebodene, zoo waren er toch enkele aanwezigen, die ten aanzien van bepaalde punten in het rapport niet hadden gevonden, wat zij zochten. *Salomons* b.v. miste naast de ontworpen verbetering van de opleiding een streven naar uitbreiding der zeer beperkte bevoegdheid, waarbij hij speciaal het oog had op de kleinere mondchirurgie, volgens de methoden van Guido Fischer. Verder was het hem opgevallen, dat het promotierecht geheel uit het gewijzigde rapport was verdwenen en vond hij den tijd gekomen om een conversie der lectoraten in professoraten te bepleiten, wijzende op de precedenten bij het technische en het landbouw hooger onderwijs. *Kattenburg* had gaarne de centralisatie van het onderwijs, als bestaanden toestand in de beschouwingen der commissie betrokken gezien en haar oordeel over studiegelegenheid aan meer dan één universiteit vernomen. Hij wees daarbij op Zwitserland, alwaar aan drie instellingen van hooger onderwijs de studie der tandheelkunde mogelijk is.

Uit het antwoord van *van Hasselt* bleek, dat de commissie

wel degelijk haar gedachten over de ter sprake gebrachte punten had laten gaan, doch, gedachtig aan het wijze woord: *qui trop embrasse, mal étreint*, het beter had geoordeeld om de kwestie der bevoegdheid uit haar werkzaamheden te elimineeren, zoo ook het jus promovendi. Gegeven den universitatieren toestand, dat de tandheelkunde onderdeel is der medische faculteit, waardoor een beroep op analogie met Delft en Wageningen ontbreekt, en deze geen doctoraten kent in specialiteiten der geneeskunde, zal het nooit gelukken dit ideaal voor de tandheelkunde te verwezenlijken. Ten aanzien van professoraten in de tandheelkunde hoopt hij, dat de tijd ook in dat opzicht nog eens gunstig zou werken; tactische overwegingen beletten het vastkoppelen van deze aangelegenheid aan het streven naar een betere opleiding. En wat de kwestie van meervoudige studiegelegenheid betrof, deze hield geen enkel verband met de aan de commissie verstrekte opdracht.

Nadat hiermede aan de discussies een einde gekomen was, ging onder applaus het onderwijs-scheepje in eigendom over aan de Maatschappij, die het verder zal besturen. Laat ons hopen, dat het — door de bouwmeesters zeevaardig toegerust — onder de Maatschappij-vlag voorspoedig moge varen!

Na deze „overdracht” kwam een geheel ander genre aan de orde: de verkiezing van een nieuwen secretaris, in verband met de reorganisatie van het secretariaat. Vooraf vroeg en verkreeg de voorzitter machtiging om het tijdstip van in-functietreding en de regeling van diens werkzaamheden in nader overleg met den te benoemen functionaris vast te stellen.

Alvorens tot de stemming zou worden overgegaan vroegen verschillende aanwezigen het woord. *Parmet* deed voorlezing van een brief van den voorzitter der Afd. Gelderland, waarin uitstel van de verkiezing tot na het tijdstip, waarop de reorganisatie een feit zal zijn geworden, werd bepleit. In plaats van door een vergadering wenschte deze de verkiezing te doen plaats hebben door speciale afgevaardigden der afdelingen, volgens evenredige vertegenwoordigng. *Hoeksema* sloot zich aan bij de in het schrijven ontvouwde bezwaren, tegen het

doen geschieden van deze belangrijke benoeming op een vergadering, die uiteraard geen afspiegeling is van de maatschappij, en stelde voor om de keuze bij referendum te bepalen. De voorzitter wees zoowel het een als het ander, met een beroep op de statuten af.

Een andere wending nam de zaak, toen *Backer Dirks* de aandacht vestigde op het feit, dat de nummering der voorgedragen kandidaten op de convocatie was vervallen en naar de reden hiervan vroeg. Inderdaad was deze vraag op haar plaats. Immers, in het „voorloopig bericht” betreffende deze vergadering stond te lezen, dat het H. B. een eerste en een tweede kandidaat op de aanbeveling zou plaatsen, waaromtrent in geheime H. B.-vergadering de keuze was bepaald, overeenkomstig de volgorde op de agenda. De voorzitter deed daarop namens het H. B. de mededeeling, dat bij nader inzien het hem twijfelachtig voorkwam, of, in verband met het besluit te Middelburg tot een voordracht van meer dan één persoon, daarbij voorkeur moest worden betoond. Dies had men deze laten vallen, zoodat de voordracht als alphabetisch moest worden beschouwd. Hij voegde er echter desgevraagd aan toe, dat deze wijziging niet het gevolg was van een verandering in de oorspronkelijke waardeering der beide kandidaten.

Toen daarop het resultaat der stemming werd vastgesteld, bleek, dat van de 78 stemmen (behoudens 2 blanco en 1 van onwaarde) op *Bakker* 31 en op *Salomons* 44 stemmen waren uitgebracht, zoodat de laatste verkozen werd verklaard. In een sympathiek speechje aanvaardde Salomons zijn benoeming.

Geheel afgescheiden van den uitslag, kan de wisselende houding van het H. B. in het verloop dezer benoeming weinig bewondering wekken. Het gold hier toch een ingrijpende wijziging in de organisatie der H. B.-werkzaamheden, waarvan de noodzakelijkheid in de praktijk was gebleken, d. w. z. aan het hoofdbestuur. Dit alleen kon dan ook een duidelijke voorstelling hebben, van de eischen, waaraan zoowel de reorganisatie als de nieuw te benoemen titularis behoorden te beant-

woorden. Gezien deze omstandigheid was de verkiezing uit een door het H.B. op te maken voordracht dan ook de eenig juiste. Bij de voorbereiding bleken twee kandidaten geschikt, met dien verstande, dat in een geheime vergadering, waar men vrijelijk hun bekwaamheden tegen elkander kon afwegen, aan één de voorkeur werd gegeven. Deze uitslag werd in het tijdschrift ter kennis gebracht om den leden een leidraad bij het bepalen van hun stem tijdig aan de hand te doen. De nadien ontvangen convocatie kon door de bewoordingen van het desbetreffend agendapunt dan ook gevoegelijk beschouwd worden als in aansluiting bij de voorafgegane publicaties; niets althans kon den argeloozen lezer doen vermoeden, dat het H. B. zijn voorkeur had laten varen, nog minder om welke redenen. De op het allerlaatste moment ¹⁾ den voorzitter ontlokte verklaring bracht plotseling een nieuw element in de stemming, wat niet anders dan verwarrend kon werken. Het motief voor de plotselinge verandering van gedragslijn en nog wel te elfder ure was juist daardoor niet zoo overtuigend, of het kon den indruk wekken (zij het ook ten onrechte), dat er meer achter stak en ook hier de taal gebruikt werd om de ware gedachten te verbergen. Hoe het zij, de tijd om zich aangaande een en ander te oriënteren en zich opnieuw te beraden, voor wie besloten was, om op grond van eigen incompetentie de keuze van het H. B. te volgen, ontbrak, dus bleef er niets anders over, dan onder de nieuwe situatie persoonlijke voorkeur te laten beslissen. Dat hierdoor de uitslag onzuiver beïnvloed is geworden, ligt voor de hand. Door niet ronduit op de convocatie de zwenking te vermelden, heeft het H. B. noch zichzelf, noch den candidaat zijner keuze een dienst bewezen.

Na de verkiezings-sensatie werd overgegaan tot bespreking van het voorstel inzake de opleiding van tandtechnici. Was men ten vorigen jare te Middelburg in beginsel besloten om samen met de N. T. V. de opleiding ter hand te nemen,

¹⁾ De stembiljetten waren al rondgedeeld en het „stembureau” stond op het punt deze weder op te halen.

thans kwamen vele leden weer in verzet. De wijze van uitvoering der technikerswet had een atmosfeer geschapen, waarin de vrees voor het kweeken van een nieuwe groep pretendentes voor de zelfstandige toepassing der tandprothese, ditmaal toegerust met officieel afgestempelde kennis, van alle kanten weer opwelde. *Verhoeven* (bij monde van *van Andel*), *Backer Dirks*, *Hoeksema* en *Nord*, zagen in het scheppen van een diploma, een wapen in handen der bezitters, dat zij niet zouden nalaten te zijner tijd tegen ons te hanteeren, ter verkrijging van de vrije uitoefening van hun beroep, gelijk zij dat noemen. Enfin, dezelfde oppositie, zooals die ook te Zwolle in eerste aanleg was gevoerd, thans opnieuw gevoed door de ervaringen met de wet van 1925. Kon *Visser* na het besluit te Middelburg wanen het pleit gewonnen te hebben, nu was hij tot zijn bevreemding nog even ver als in 1924 en moest weer in het vuur om zijn tegenstanders te overtuigen, dat hetgeen het voorstel beoogde, niets te maken had met het streven naar bevoegdheid. Doel is alleen het aankweeken van degelijke vakkennis bij technici, die den tandarts in het laboratorium behulpzaam zijn bij de technische werkzaamheden. Mocht van de zijde der N. T. V. de grenzen der gemeenschappelijke samenwerking in de bedoelde richting overschreden worden, dan komt deze automatisch te vervallen. Hij wees er verder op, dat ook de N. T. V. zich bij deze overeenkomst offers getroost, iets van haar standpunt laat varen. Zou de Mij. zich nu weer aan hare toezeggingen onttrekken, dan zou dit noodzakelijk tot een verscherpen van de tegenstelling leiden, terwijl een goede verstandhouding zoo zeer gewenscht is om tot geordende toestanden in de tandtechniek te komen. Hij verwachtte juist van een betere regeling der bestaansvoorwaarden van den technicus een vermindering van de zucht tot zelfstandige werkzaamheid. Ten slotte legde hij er den nadruk op, dat het geenszins in de bedoeling ligt door de opleiding nieuwe krachten aan te trekken, doch in de eerste plaats, om de reeds in het vak zijnde technici een goede vakopleiding te verschaffen. — In zijn taaie verdediging werd hij bijgestaan

door *Bakker*, die begon met er nog eens den nadruk op te leggen, dat het loonvraagstuk met het opleidingsvraagstuk ten nauwste samenhangt. Om een maatstaf te hebben voor de vaststelling van het loon van een 1en, 2en en 3en techniker, dient men eerst die begrippen te normaliseeren, wat zonder een opleiding niet mogelijk is. Waar van tandtechnische zijde parallel met de Maatschappij reeds eenige jaren gezocht wordt naar een oplossing van deze geheele kwestie, is het alleszins gewenscht om door samenwerking het gemeenschappelijk doel te bereiken. Tot die samenwerking was reeds besloten, zoodat men met recht kon verwachten (gelijk ook het H. B. deed,) dat deze zaak thans haar beslag zou krijgen. Dat de Mij. zoo wankel was in haar besluiten, kon haar niet als een deugd worden aangerekend, veeleer was het een gebrek aan durf om de vraagstukken, die op haar weg lagen en trouwens door de diverse commissies behoorlijk waren voorbereid, aan te pakken. In deze critiek werd hij bijgevalen door *Sanders*, die zich verplicht voelde, om een commissie te volgen, wanneer deze eenige jaren een belangrijke aangelegenheid bestudeerd heeft en ook de meening der tegenstanders voldoende onder de oogen gezien. Deed men dat niet, dan was het werken zoo niet onmogelijk, dan toch onaangenaam en doodend voor de lust om in eenige commissie zitting te nemen.

Voor al deze overwegingen bleek de vergadering meer en meer toegankelijk. Wel handhaafde *Nord*, hoewel in theorie het er volkomen mee eens, zijn bezwaren, op grond van de in het orgaan der tandtechnici steeds weer voorgestane politiek van zelfstandigheid. Doch *Margadant* wees er op, dat die uitingen niet beschouwd moesten worden als een weergave van de communis opinio en bijgevolg minder heet geconsumeerd, dan zij werden opgediend. Zoodat, toen het aan stemmen toe kwam, een overgroote meerderheid, bij zitten en opstaan, zich met het voorstel vereenigde en ook het H. B. volmacht verleende om voor de uitvoering de daartoe noodige stappen te doen.

Als laatste punt van de agenda kwam nu aan de orde het

H. B.-voortsel om *niet* mede te werken tot het verstrekken van tandheelkundige hulp, bij wijze van verzekering aan den z.g. middenstand.

Namens het H. B. werd te toelichting van het afwijzend praeadvies door *Bakker* gegeven, die zich op de oorspronkelijke manier, hem eigen, daarvan kweet.

Het betrof een aanvraag van eenige verzekering-maatschappijen, om met de Mij. voor den duur van 10 jaren een contract af te sluiten, waarbij de Mij. zich zou verbinden om door hare leden den mond van de bij bedoelde ondernemingen „verzekerden” in goeden toestand te houden. De extra-kosten van het in zoodanigen toestand brengen bij den aanvang der verzekering, of bij gebleken verwaarloozing nadien, zouden voor rekening komen der verzekerden, die overigens voor een vast bedrag per jaar en per gezinslid, (\pm f 6.—) recht op tandheelkundige hulp als bovenbedoeld zouden genieten.

Allereerst ging hij het karakter na van deze verzekering, waarvan de bedoeling is om die groote groep menschen, die niet in aanmerking komen voor behandeling binnen een ziekenfonds, doch geacht mogen worden niet in staat te zijn uit eigen middelen, privé hun gebitsverzorging te bekostigen, toch een goede tandheelkundige behandeling te verschaffen. Ongetwijfeld heeft men hier te doen met een sociale kwestie: n.l. dat een belangrijke groep een zekere behoefte gevoelt, doch niet in staat is daarin zelf te voorzien. Het voorstel van bedoelde ondernemingen brengt echter geen sociale verzekering. Daarvan kan men pas spreken, als bepaalde groepen rechten verkrijgen, zonder dat daar hunnerzijds een verplichting tegenover staat. En dit is hier geenszins het geval.

Bij een sociale verzekering doen zich drie principieele vragen voor:

- 1e. Is de verzekering vrijwillig of verplicht;
- 2e. Bij wie berust de zeggenschap over de uitvoering;
- 3e. Welke groepen komen daarvoor in aanmerking.

Toetst men het onderhavige verzekeringstelsel aan bovenstaande vragen, dan blijkt dat door het uiteraard vrijwillige

karakter, dit niet in het minst aansluit bij de verzekeringswetten van Talma. Ten aanzien van het sub. 2 gestelde zou de toestand aldus worden, dat de Mij. met de bedoelde ondernemingen a.h.w. een „firma” zou vormen, die het beheer voert, waarop de verzekerden in geen deele invloed kunnen uitoefenen. Waar verder de Mij. op het standpunt staat ten aanzien van tandheelkundige ziekenfondsen, dat het beoogen van winst uitgesloten moest zijn en de verzekerden zeggenschap toekomt, is hier van een sociale maatregel geen sprake.

Als belangrijkste punt blijft dan nog ter bespreking, *welke* groepen onder een dergelijke voorziening zouden vallen. Algemeen is in de groote steden de welstandsgrens voor de ziekenfondsen naar boven op f 3000.— bepaald. Bij de voorgeslagen verzekering verklaarden de desbetreffende ondernemingen zich bereid, om de aanvankelijk op f 10.000.— bepaalde grens lager te stellen, doch nooit beneden f 6000.—. Raadpleegt men nu officieele gegevens, waarvoor bij gebrek aan andere, alleen de belastingaanslagen in aanmerking komen, dan kan men zich een voorstelling maken van de draagwijdte van een dergelijk verzekeringssysteem. Men kan achtereenvolgens bepalen de grootte van de groepen met inkomens tot f 3000, van f 3- tot f 6000, van f 5- tot f 10.000 en boven 10 mille. Aan de hand van onderzochte statistische gegevens, blijkt, dat b.v. in Utrecht met 150.000 inwoners, 50.000 aangeslagenen voorkomen, waarvan 34.500 minder dan f 3000 inkomen hebben, 4000 een inkomen van f 3 tot f 5000; 1600 aangeslagenen hebben verder nog een inkomen van 5 tot 10 mille, terwijl er boven 10 duizend gulden 720 aanslagen voorkomen. Percentsgewijs uitgedrukt beteekent zulks, dat 84 % minder dan f 3000 inkomen heeft en buiten beschouwing valt. Van het resterende deel vormen de inkomens van 3—5 duizend gulden 10 %, die van 5—10 mille 4 % en die daarboven 1,1 % van het totaal. Nog anders voorgesteld kan men zeggen, dat per tandarts in Utrecht 224 aangeslagenen voorkomen met een inkomen van meer dan f 3000. Zooals de toestand te Utrecht is, blijkt hij met slechts geringe schom-

nelingen ook in andere steden te constateeren; in Enschedé en Groningen bedraagt het percentage der inkomens van minder dan f 3000 zelfs resp. 92 en 93 van het totaal! Per tandarts komen in Haarlem en Amersfoort resp. 207 en 213 aangeslagenen met méér dan f 3000.

In het licht van deze cijfers meende het H. B. dat het niet op den weg der Mij. kon liggen om de kleine bron, waaruit de particuliere praktijk van materiaal voorzien wordt, voor verreweg het grootste deel af te takken ten behoeve van een soort middenstandsziekenfonds. Bovendien zou de bepaling omtrent de extrakosten bij verwaarloozing, tot veel verwikkelingen en arbitrage zaken leiden. Bakker gaf dan ook aan het slot van zijn gedocumenteerde uiteenzetting in overweging, andere wegen te zoeken om het vraagstuk van tandheelkundige hulp voor de middenklasse tot oplossing te brengen.

Verschillende aanwezigen konden zich bij het afwijzend voorstel van het H. B. niet neerleggen. *Van der Molen* was er van overtuigd, dat juist verzekering een stoot zou kunnen geven tot een hygiënischen vooruitgang op tandheelkundig gebied. Speciaal de middenstand beweegt zich in een vicieusen cirkel. De algemeene klacht, dat tandheelkundige hulp duur is en tijdroovend, weerhoudt hem van een vroegtijdigen gang naar den tandarts en als hij ten slotte gaan moet, vereischt de behandeling veel tijd en inspanning en vergt groote offers, dan zijn beurs toelaat. De verzekering was z.i. het middel om dien cirkel te verbreken. In de tandheelkunde kent men geen acute epidemieën van tandziekten; de caries is juist van een constant karakter: de statistieken van den gebitstoestand toonen aan, dat men in alle jaren op een even groote behoefte kan rekenen. Verzekering is dus zonder risico's mogelijk, doordat bovengenoemde klachten daarmee wegvallen en ergo de behandeling in een vroegtijdig stadium van de caries kan plaats hebben.

Er zit dus z.i. veel goeds in het systeem en al stelt de Mij. zich op een afwijzend standpunt, dan zal zij het toch niet

tegen kunnen houden en komt het ten slotte zonder haar medewerking tot stand. Hij was overtuigd, dat een stelsel van verzekering, mits goed geleid, in de toekomst een belangrijke rol zal gaan spelen in de tandheelkunde en verzocht om een commissie, die het vraagstuk alsnog van alle kanten zou bestudeeren. *Bakker* achtte een commissie voor dat doel niet noodig en meende — zeer terecht (gezien het uitvoerig praeadvies!) — dat het H. B. voldoende mans was om het onderwerp ook verder in studie te houden. Ook *Nord* nam het H. B. in bescherming tegen het verwijt van gebrek aan belangstelling in deze materie en zoo werd, conform het H.B.-voorstel, besloten, voorshands op de aanvragen der verzekeringsmaatschappijen niet in te gaan; terwijl het H. B. diligent werd verklaard.

En hiermee was dan — ver over het middernachtelijk uur — de belangrijke agenda afgewerkt.

Naast waardeering voor de belangstelling, die de vergadering in de discussies aan den dag legt voor de in bespreking zijnde onderwerpen, wekt het ook vaak den indruk, dat het haar wel eens wat veel ontbreekt aan erkenning, dat het op grond van gezette studie verkregen oordeel, hetzij van het hoofdbestuur, dan wel van speciale commissies, zwaarder moet wegen dan een meening, die niet dezelfde stadia van voorbereiding heeft doorlopen. De verzuchting van *Bakker*, dat de maatschappij zoo wankel is in haar besluiten en niet zelden voldoende voorbereide voorstellen zonder goede reden renvoyeert, was niet misplaatst. Deze, voor de animo om aan de levensverrichtingen der maatschappij deel te nemen, fnuikende eigenaardigheid is grootendeels een gevolg van onderschatting van het oordeel der zelfgekozen vertrouwensmannen. Het goede voorbeeld van *Sanders*, die zich tot een gezaghebbende meening inzake de opleidingskwestie van tandtechnici, incompetent verklaarde en *daarom* het oordeel

van de commissie tot het zijne maakte, verdient meer navolging, dan in de tandheekkundige samenleving doorgaans gebruikelijk is.

Het is wel gemakkelijk en aangenaam om anderen met een opdracht te belasten, doch dit legt ook eenige beperking op in het hanteeren van eigen inzichten!

B.